

Ірина Гузела

доктор філософії, доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Податкове регулювання страхового ринку є ключовим механізмом державного впливу на фінансову систему, оскільки воно забезпечує стабільні надходження до бюджету, стимулює розвиток страхового сектору та формує фінансову безпеку держави. В сучасних умовах цифрової економіки традиційні механізми податкового контролю та адміністрування зазнають суттєвих змін, пов'язаних із появою нових технологій обробки даних, автоматизацією фінансових операцій та впровадженням онлайн-платформ для продажу страхових послуг. Ці трансформації мають комплексний характер і охоплюють не лише організаційні та технологічні аспекти, а й нормативно-правові, соціальні та економічні складові. Крім того, «трансформаційні процеси на світовому страховому ринку пов'язані з експоненціальним зростанням технологій генеративного штучного інтелекту, що створює нові можливості для страховиків у контексті оптимізації їхніх бізнес-моделей в глобальному InsurTech середовищі» [1, с. 51]. В умовах цифровізації страхового ринку змінюються як об'єкти оподаткування, так і методи контролю й адміністрування, що вимагає перегляду традиційних підходів і формування нових концептуальних моделей податкового регулювання.

Одним із основних факторів, який зумовлює трансформацію податкового регулювання, є інтеграція цифрових технологій у діяльність страхових компаній. Використання великих даних, аналітичних платформ, алгоритмів штучного інтелекту та блокчейн-технологій дозволяє автоматизувати процеси оцінки ризиків, моніторингу доходів та контролю за фінансовими потоками. Завдяки цим технологіям держава отримує можливість більш точно визначати об'єкти оподаткування, прогнозувати податкові надходження та оперативно виявляти ризикові операції, що раніше могли залишатися поза контролем. Такий підхід забезпечує підвищення прозорості страхового ринку, зменшення ймовірності ухилення від сплати податків та зміцнення фінансової безпеки держави.

В умовах цифрової економіки трансформація податкового регулювання передбачає також зміни у методології визначення доходів страхових компаній. З появою онлайн-платформ, мобільних додатків та InsurTech-компаній класичні форми доходів змінюються доходами від надання цифрових послуг, продажу програмного забезпечення та використання інтелектуальної власності. Ці доходи потребують нового підходу до оподаткування, оскільки традиційні податкові категорії не завжди відображають специфіку цифрових операцій. Відповідно, податкове регулювання має бути гнучким та адаптивним, здатним враховувати нові форми доходів і специфіку цифрових фінансових продуктів.

Іншим важливим аспектом є підвищення ролі держави у стимулюванні розвитку цифрових технологій у страховому секторі. Податкові пільги для

компаній, що впроваджують автоматизовані системи оцінки ризиків, електронні платформи для продажу полісів або аналітичні системи управління фінансами, дозволяють створювати стимули для інновацій. Це, в свою чергу, сприяє зростанню ефективності страхового ринку, збільшенню його конкурентоспроможності та підвищенню обсягу податкових надходжень у середньо- та довгостроковій перспективі. Важливо, що такі стимули не лише економічно вигідні, а й соціально необхідні, оскільки вони забезпечують ширший доступ населення до страхових послуг, сприяють розвитку фінансової грамотності та підвищують довіру до фінансової системи.

Цифровізація страхового ринку також створює виклики, пов'язані з кібербезпекою та захистом персональних даних. Використання електронних платформ для здійснення страхових операцій передбачає обробку великих обсягів фінансової та персональної інформації клієнтів, що потребує надійних механізмів контролю та захисту. Податкове регулювання в цьому контексті має включати вимоги щодо дотримання стандартів безпеки даних, впровадження електронних реєстрів фінансових операцій та систем моніторингу, які забезпечують прозорість і контроль за грошовими потоками. Це сприяє зменшенню ризиків шахрайства.

Міжнародний досвід свідчить, що країни, які активно впроваджують цифрове податкове регулювання страхового ринку, отримують значні переваги у вигляді підвищення ефективності адміністрування податків, розвитку інноваційних продуктів та зростання доходів бюджету. В Європейському Союзі та США застосовують інтегровані системи електронного податкового контролю, автоматичне опрацювання звітності страхових компаній, проводять аналіз фінансових потоків та інтегрують дані з банківськими платформами. У Сінгапурі та Південній Кореї впроваджуються програми податкових стимулів для InsurTech-компаній, що дозволяє залучати інвестиції в цифрову трансформацію страхового сектора і одночасно підвищувати прозорість фінансових операцій.

Зміни в податковому регулюванні також потребують відповідної підготовки кадрів. Використання цифрових технологій у страховому секторі вимагає спеціалістів з аналітики великих даних, програмного забезпечення, штучного інтелекту та електронного адміністрування податків. Державні програми навчання та сертифікації персоналу є важливою складовою трансформації ринку, оскільки вони забезпечують ефективне впровадження цифрових інструментів і підвищують рівень фінансової грамотності.

Економічний ефект цифровізації податкового регулювання проявляється у підвищенні ефективності роботи страхових компаній, зниженні адміністративних витрат та розширенні спектру страхових продуктів. Соціальний ефект проявляється у підвищенні доступності страхових послуг, захисті населення від ризиків та зміцненні довіри до страхового ринку. Ці ефекти взаємопов'язані, їх реалізація значною мірою залежить від того, наскільки державні органи здатні впроваджувати інноваційні підходи до податкового регулювання та забезпечувати безпеку та прозорість фінансових потоків.

Таким чином, трансформація податкового регулювання страхового ринку в умовах цифрової економіки є багаторівневим процесом, що охоплює

технологічні, організаційні, нормативні та соціальні аспекти. Вони передбачають інтеграцію цифрових технологій у податкове адміністрування, розвиток систем аналітики та моніторингу, створення податкових стимулів для розвитку цифрових страхових продуктів та підготовку висококваліфікованих кадрів. Успішне впровадження цих трансформацій забезпечує ефективне адміністрування податків, стимулює розвиток страхового ринку, підвищує прозорість фінансових операцій та зміцнює фінансову безпеку держави, створюючи передумови для стабільного економічного зростання в умовах цифрової економіки.

Трансформація податкового регулювання страхового ринку як механізм державного контролю та інструмент стратегічного розвитку фінансової системи, сприяє адаптації до нових викликів цифрової економіки, підвищенню ефективності фінансових потоків, стимулюванню інноваційних процесів та забезпеченню стійкості страхового сектора до кризових ситуацій. Цей процес потребує комплексного підходу, який поєднує цифрові технології, нормативно-правові зміни та розвиток людського капіталу. Тільки у такому поєднанні можна досягти балансу між фіскальною функцією держави та розвитком інноваційного та конкурентоспроможного страхового ринку.

Серед основних напрямів цифрової трансформації податкового регулювання страхового ринку виокремимо такі: автоматизація податкової звітності страхових компаній; інтеграція страхових компаній із державними інформаційними системами; ризик-орієнтований податковий нагляд на основі аналітичних технологій; цифровізація процедур податкового адміністрування; запровадження електронних сервісів для страхових компаній та страхувальників; цифровізація податкових стимулів та пільг у страхуванні; розвиток електронної взаємодії між страховиками та податковими органами; аналітика та цифровий аудит страхового ринку; кібербезпека та захист податкової інформації.

В умовах глобалізації та цифровізації економіки виникає необхідність інтеграції національних систем податкового регулювання у світовий фінансовий простір. Це передбачає не лише автоматизацію внутрішніх процесів, а й здатність до оперативного обміну даними з міжнародними фінансовими платформами, моніторингу транснаціональних страхових операцій та забезпечення справедливого оподаткування цифрових послуг. Таким чином, трансформація податкового регулювання є ключовим інструментом забезпечення конкурентоспроможності національного ринку та інтеграції держави у глобальну економіку.

Список використаних джерел:

1. Кнейслер О., Кулина Г., Федорович І. Трансформація світового страхового ринку в умовах запровадження нових бізнес-моделей та сучасних страхових технологій. *Світ фінансів*. 2024. № 2(79). С. 41–54.